

Nr 10.

Ankom till riksdagens kansli den 10 februari 1939 kl. 11.15 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till stödjande av den inhemska fodersädsmarknaden jämte en i ämnet väckt motion.

(1:a avd.)

I en till riksdagen den 4 januari 1939 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 31, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att högst 2 miljoner kronor av jordbrukets prisregleringsfond må tagas i anspråk för utbetalande av pristillägg vid export av fodersäd under tiden intill den 1 september 1939.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 180, av herr *Holstenson m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att använda ett belopp av 50,000 kronor från jordbrukets prisregleringsfond till fraktbidrag för hö, som försäljes till export.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för motionen, hänvisas till denna.

1938 års fodersädsskörd har blivit mycket stor, även om dess kvalitet i vissa delar av landet blivit ojämn och i vissa fall mindre god. Följande sammanställning återger statistiska centralbyråns preliminära uppskattningar angående skördens storlek 1938 i förhållande till tidigare år.

S k ö r d i t o n

	1931/35	1937	1938
Korn	216,000	207,000	267,000
Havre.....	1,161,000	1,265,000	1,381,000
Blandsäd	520,000	554,000	664,000
Summa	1,897,000	2,026,000	2,312,000.

Enligt dessa uppgifter överstiger 1938 års fodersädsskörd skörden 1937 med 286,000 ton och genomsnittsskörden under åren 1931/35 med 415,000 ton.

Även brödsädsskörden har under 1938 blivit osedvanligt riklig. Enligt statistiska centralbyråns beräkningar utgör den totala brödsädsskörden 1,226,000 ton, vilket innebär en ökning av 113,000 ton i förhållande till år 1937 och en ökning av 154,000 ton i förhållande till medelskörden under åren 1931/35. Då i vissa landsdelar brödsäden år 1938 blivit groddska-

dad, måste en ej obetydlig del av skörden komma till användning för foderändamål.

De för innevarande regleringsår gällande direktiven för jordbruksstödets handhavande förutsätta att, om priset på inhemskt foder till följd av en särskilt riklig skörd skulle sjunka under 14 à 15 öre per foderenhet, importen av majs och annan fodersäd skall i möjligaste mån begränsas. I en dylik situation får majspriset bringas att stiga utöver den eljest som eftersträvansvärd angivna nivån av 15 à 16 öre per kilogram enligt Sveriges allmänna lantbrukssällskaps noteringar.

Departementschefen har — efter redogörelse för skrivelse den 23 november 1938 från statens jordbruksnämnd ävensom för ett av 1938 års jordbruksutredning i ämnet avgivet uttalande — anfört följande.

»Såsom av det anförda framgår har 1938 års fodersädsskörd varit osedvanligt stor. En följd härav har blivit, att priserna å fodersäd sjunkit kraftigt. Till detta prisfall torde även ha bidragit, att brödspannmål för närvarande kommer till användning för utfodring i större utsträckning än vad som annars är brukligt. Detta lärer bero på den likaledes rikliga brödsäds-skörden och de låga priserna å denna spannmål. Nu antydda läge är givetvis ägnat att skapa svårigheter för de jordbrukare, som äro beroende av försäljning utav fodersäd.

De för innevarande regleringsår gällande direktiven för jordbruksstödets handhavande förutsätta, såsom förut omnämnts, att om priset på inhemskt foder till följd av en särskilt riklig skörd skulle sjunka under 14 à 15 öre per foderenhet, importen av majs och annan fodersäd bör i möjligaste mån begränsas. För dylikt ändamål få höjda importavgifter komma i fråga. Då det i dessa direktiv avsedda prisläget uppkommit, har Kungl. Maj:t förordnat om höjning av dessa avgifter. Marginalen mellan priserna i Sverige å inhemska och utländska fodermedel torde härigenom numera ha blivit så stor, att det i sådana fall, där ett utbyte kan anses befogat, måste ställa sig ekonomiskt fördelaktigare att använda svenskt foder i stället för utländskt. Vid sådant förhållande kan det näppeligen förväntas, att en ytterligare höjning av införselavgifterna skulle medföra någon större lättnad å fodersädsmarknaden. Sannolikt skulle ej heller en kvantitetsbegränsning av majsimporten leda till ett dylikt resultat. Att på den väg, som förenämnda direktiv angiva, åstadkomma någon förbättring av prisläget för inhemsk fodersäd torde därför icke vara möjligt.

En sådan förbättring anser jag emellertid önskvärd. Såsom framgår av tab. 2¹ utgjorde majsimporten under tredje kvartalet 1938 omkring 67,500 ton mot 33,400 under samma tid 1937. Denna import har sannolikt till stor del haft sin grund i leveransavtal, som avslutats tidigt på året, innan skördeutsikterna här i landet kunnat överblickas. Men även det utrikespolitiska läget torde ha inverkat. Nämnade läge gjorde det också vanskligt att under sommaren och de tidigare höstmånaderna i allt för hög grad beskära importen av utländska fodermedel. Dessa omständigheter tala för att speciella förhållanden medverkat till att öka tillgången på fodermedel

¹ Här utesluten; se prop. nr 31 sid. 2.

inom landet. Jordbruksnämnden har såsom nämnts föreslagit att statsmakterna skulle stödja en export av fodersäd genom utbetalande av pristillägg. Detta förslag har även understötts av 1938 års jordbruksutredning. Ehuru jag vid framställning till 1937 års riksdag om åtgärder till den svenska jordbruksnäringens stödjande avstyrkt ett liknande förslag och fortfarande anser att i regel dylikt exportstöd icke bör ifrågakomma, finner jag mig nu på grund av nyss angivna särskilda omständigheter böra förorda jordbruksnämndens förslag. Genom dess realiserande åstadkommes i själva verket endast, att ett av speciella förhållanden orsakat fodersädsöverskott utjämnas.

Såsom jordbruksnämnden framhållit torde redan en jämförelsevis ringa avlastning av den inhemska fodersädsmarknaden genom export medföra en ganska stor lättnad på denna. Därtill kommer, att läget för en export av foderspannmål för närvarande torde vara gynnsammare än för en export av brödspannmål. Kostnaderna för erforderliga pristillägg torde därför kunna begränsas till 2 miljoner kronor och synas lämpligen böra bestridas av medel, som till jordbrukets prisregleringsfond influtit eller inflyta genom upptagande av avgifter å majs och därmed jämförliga fodermedel. Behållningen av dylika medel utgjorde den 31 december 1938 omkring 4,130,000 kronor.

På längre sikt räknat torde andra åtgärder till förbättrande av läget för jordbrukare, som med hänsyn till jordens beskaffenhet äro hänvisade till att odla väsentligt mera fodersäd än som erfordras för det egna behovet, vara erforderliga. I detta avseende är det min förhoppning, att i det föregående omnämnd utredning skall kunna påvisa möjligheter för de statliga upphandlingsmyndigheterna att inköpa och lagra fodersäd för framtida behov. En viss avlastning bör kunna uppnås på denna väg. De kvantiteter, som kunna ifrågakomma för dylika inköp, torde dock bli relativt små i betraktande av det totala fodersädsöverskottet. Av större betydelse är att handeln med och distributionen av den inhemska foderspannmålen sker på sådant sätt att högsta möjliga pris erhålles för varan utan att köparna belastas med onödiga prisförhöjningar. Saluförandet av foderspannmålen måste, om det för producenterna skall lämna bästa möjliga resultat, fördelas på en större del av konsumtionsåret. En anhopning av utbuden under en relativt kort tidrymd är icke endast till nackdel för producenterna, vilka till följd av den pristryckande verkan anhopningen utövar måste nöja sig med lägre priser än eljest, utan jämväl för köparna, vilka ofta äga begränsade lagrings- och inköpsmöjligheter och därför ej till fullo kunna utnyttja tillfällena för billiga inköp. Det är också angeläget tillse att inom landet odlad foderspannmål göres lättillgänglig även inom områden, där varan odlas i mindre utsträckning. För att den svenska fodersäden skall kunna på ett effektivt sätt upptaga konkurrensen med utländska fodermedel, t. ex. majs, är det vidare av vikt, att fodervärdet av den svenska foderspannmålen göres mera känt än det för närvarande på sina ställen är och att för olika foderändamål lämpliga blandningar, t. ex. av korn och av havre, tillhandahållas konsumenterna. Jag förväntar, att jordbrukets organi-

sationer skola med anslutning från såväl de säljande som de köpande jordbrukarna begagna alla möjligheter för att tillgodose förevarande viktiga jordbruksintressen.»

Motionärerna föreslå, att ett belopp av 50,000 kronor anvisas ur jordbrukets prisregleringsfond att av Kungl. Maj:t disponeras till fraktbidrag vid export av hö. Grunderna för bidraget skola bestämmas av Kungl. Maj:t.

Utskottet. Utskottet vill med hänsyn till rådande läge å fodersädsmarknaden tillstyrka, att åtgärder vidtagas för att utjämna befintligt fodersädsöverskott. Även om betänkligheter kunna anföras mot att på föreslaget sätt genomföra ett exportstöd, anser sig utskottet likväl på grund av föreliggande särskilda omständigheter kunna tillstyrka jordbruksnämndens förevarande av departementschefen biträdda framställning. Kungl. Maj:t torde alltså böra äga befogenhet att under tiden intill den 1 september 1939 av jordbrukets prisregleringsfond taga i anspråk ett belopp av högst 2,000,000 kronor att användas till stödjande av exporten av fodersäd. Det synes härvid böra ankomma på Kungl. Maj:t att närmare bestämma formerna för exportstödet. De åtgärder som sålunda må vidtagas torde få betraktas såsom försök. Erfarenheten därav lär sedermera kunna läggas till grund för eventuellt fortsatta stödåtgärder.

Vidkommande motionärernas yrkande vill utskottet icke förneka, att vissa skäl anförts till stöd för deras framställning. Emellertid torde de åtgärder motionärerna åsyfta knappast falla inom ramen för prisregleringsfondens egentliga ändamål. Ett bifall till motionen skulle säkerligen jämväl medföra konsekvenser å andra områden, som icke utan en mera ingående utredning kunna överblickas. Med hänsyn till dessa omständigheter anser sig utskottet alltså icke böra tillstyrka bifall till motionen.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

- A) att riksdagen må bifalla förevarande proposition;
- B) att motionen I: 180 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 februari 1939.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sederholm, Carl Eriksson, Tjällgren, Alfred Andersson, Hansson, Mannerskantz, Lindbärg* och *Gottfrid Karlsson* samt

från andra kammaren: herrar *Johansson* i Björnlunda, *Hedlund* i Häste, *Gustafson* i Vimmerby, *Carlström, Casenberg, Ericsson* i Sörsjön, *Karlsson* i Munkedal och *Andersson* i Surahammar.